

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет природокористування
Факультет управління, економіки та права
Кафедра підприємництва та торгівлі

СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ
ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР»

для здобувачів ступеня доктора філософії зі спеціальності
073 «Менеджмент»

Дубляни 2023

Назва дисципліни: Управління конкурентоспроможністю підприємницьких структур

Розробник: доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва та торгівлі Яців І. Б.

Шифр та назва галузі знань, спеціальності здобувачів ступеня доктора філософії:
07 «Управління та адміністрування» – 073 «Менеджмент».

Викладач дисципліни: Яців Ігор Богданович, д.е.н., професор, професор кафедри підприємництва та торгівлі.

Каб. 314 головного корпусу, e-mail: igyatsiv@ukr.net

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Невід'ємним елементом середовища, в якому функціонують суб'єкти підприємницької діяльності, є конкурентні відносини. В умовах ринкової конкуренції кожна підприємницька структура зобов'язана переконати споживача в тому, що запропонований нею товар спроможний задовольнити його вимоги. Цей товар певними характеристиками повинен вигідно відрізнятися від представлених на ринку товарів-аналогів. Тому ринкова конкуренція виступає потужним стимулом, який змушує суб'єктів підприємницької діяльності постійно працювати над підвищенням якості пропонованих ними товарів, зниженням їх собівартості тощо.

Для того, щоб зусилля підприємців у цьому плані приносили максимальний ефект, необхідно формувати стійкі конкурентні переваги, які формують зміст конкурентоспроможності підприємства. Йдеться про управління конкурентоспроможністю підприємства через формування й реалізацію його конкурентних стратегій. Розробляючи конкурентні стратегії, важливо враховувати положення економічної теорії стосовно конкуренції та конкурентних відносин, інструменти державного регулювання конкуренції, забезпечення принципів добросовісної конкуренції, врахування поведінки й досвіду функціонування прямих конкурентів та інших підприємницьких структур, уже відомі теоретико-методичні напрацювання щодо управління конкурентоспроможністю підприємства та забезпечення її підвищення.

Вказані обставини зумовлюють актуальність вивчення дисципліни «Управління конкурентоспроможністю підприємницьких структур». Дисципліна є вибірковою, вона вивчається у другому семестрі другого курсу навчання здобувачів ступеня доктора філософії. Її освоєння забезпечить отримання аспіратом компетенцій, необхідних для використання в професійній діяльності.

Обсяг курсу – 4 кредити (120 год.). Він передбачає 40 год. аудиторної (20 год. лекцій і 20 год. практичних занять) та 80 год. самостійної роботи. Підсумковий контроль – залік.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни «Управління конкурентоспроможністю підприємницьких структур» є опануванні здобувачами освітньо-наукового ступеня доктора філософії теоретичних і практичних знань та навиків щодо оцінки рівня конкурентоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності та управління формуванням його конкурентних переваг, зокрема через розробку й реалізацію конкурентної стратегії.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є: опанування основ теорії щодо суті конкурентних відносин, формування конкурентоспроможності підприємницьких структур і їх продукції; ознайомлення з основними методиками та підходами, які використовуються при оцінці конкурентоспроможності підприємства і його продукції, отримання навиків розробки заходів, направлених на формування конкурентних переваг підприємницьких структур.

У результаті навчання здобувач ступеня доктора філософії набуде компетентностей:

загальних:

- здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері менеджменту на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності;

спеціальних:

- здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у менеджменті і дотичних до нього міждисциплінарних напрямках;
- здатність ініціювати, розробляти, реалізовувати та управляти науковими проектами у менеджменті і дотичних до нього міждисциплінарних напрямках та /або складати пропозиції щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності.

Будуть набуті програмні результати навчання, які передбачають:

- глибоко розуміти загальні принципи та методи управлінських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері менеджменту та у викладацькій практиці.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ЗМІСТ)

Тема 1. Теоретичні аспекти конкуренції і конкурентних відносин.

Тема 2. Державне регулювання конкуренції.

Тема 3. Конкурентне середовище підприємства та його діагностика.

Тема 4. Визначення конкурентоспроможності підприємства та його продукції.

Тема 5. Формування конкурентних переваг підприємства та управління ними.

Тема 6. Розроблення та реалізація програм підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Тема 7. Соціальна відповідальність і конкурентоспроможність суб'єкта підприємницької діяльності.

Тема 8. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Вивчення дисципліни «Управління конкурентоспроможністю підприємницьких структур» відбувається у формі навчальних занять (лекції, практичні заняття, заняття з викладачем, консультації), під час яких аспіранти отримують необхідні знання, та виконання самостійної роботи в позааудиторний час.

Вкладанні лекційного матеріалу відбувається у формі лекцій-бесід і лекцій-візуалізації. Лекція-бесіда забезпечує безпосередній контакт викладача з

аудиторією і дає змогу привернути увагу слухачів до найбільш важливих питань теми лекції, визначити у процесі діалогу особливості сприйняття навчального матеріалу. Лекція-візуалізація – візуальна форма подачі лекційного матеріалу з розгорнутим або коротким коментуванням візуальних матеріалів, що переглядають технічними засобами навчання.

При проведенні практичних занять передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як виконання індивідуального завдання та дискусія.

Передбачено за необхідності проведення лекцій і практичних занять з використанням дистанційних методів навчання.

Консультації здійснюються у відведений для цього час, який доводиться до аспірантів на початку семестру. Вони, зокрема, використовуються для презентації виконаних аспірантом завдань у разі його відсутності на заняттях.

Самостійна робота передбачає виконання завдань практичного характеру, передбачених програмою курсу, що не завершені чи не можуть бути виконані в рамках аудиторних занять, самостійне вивчення окремих питань.

Аспіранти працюють з друкованим інформативним матеріалом або з матеріалом мережі Інтернет, виконують усні та письмові завдання, виступають з доповідями і презентаціями, підготовленими індивідуально.

Аспіранти повинні інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Відпрацювання пропущених занять здійснюється згідно з «Положенням про порядок відпрацювання студентами Львівського національного аграрного університету пропущених лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять».

Організація навчального процесу передбачає дотримання вимог академічної доброчесності. Письмові роботи аспірантів повинні відображати їх власні міркування, результати здійснених ними досліджень. Порушеннями академічної доброчесності під час вивчення дисципліни вважаються: академічний плагіат, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі аспіранта є підставою для її незарахування викладачем.

ПЛАН ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теоретичні аспекти конкуренції і конкурентних відносин.

Суть конкуренції та її роль у відносинах суб'єктів підприємницької діяльності. Функції та види конкуренції. Форми і засоби цінової та нецінової конкуренції, підходи до їх застосування.

Тема 2. Державне регулювання конкуренції.

Необхідність та завдання державного регулювання конкуренції. Нормативно-правове забезпечення державного регулювання конкуренції. Антимонопольний комітет України як засіб державного регулювання конкуренції в підприємницькій діяльності. Закордонний досвід формування системи антимонопольного регулювання.

Тема 3. Конкурентне середовище підприємства та його діагностика.

Сутність конкурентного середовища та його складові. Методика діагностики конкурентного середовища підприємства. Оцінювання інтенсивності конкуренції та ступеня монополізації ринку. Аналіз конкурентних позицій підприємства на ринку. Виявлення стратегічних положень підприємства на ринку.

Тема 4. Визначення конкурентоспроможності підприємства та його продукції.

Поняття конкурентоспроможності підприємства. Основні підходи до оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства. Прикладні моделі оцінювання конкурентоспроможності підприємства та його складових. Принципи вибору методу для оцінки конкурентоспроможності підприємства. Поняття конкурентоспроможності продукції. Фактори та критерії конкурентоспроможності продукції. Принципи та алгоритми оцінювання конкурентоспроможності продукції підприємства.

Тема 5. Формування конкурентних переваг підприємства та управління ними.

Суть конкурентної переваги підприємства. Види конкурентних переваг. Фактори формування конкурентних переваг. Методи забезпечення конкурентних переваг підприємства, їх зміст. Інструменти та засоби реалізації політики забезпечення конкурентних переваг підприємства. Формування та реалізація інвестиційної стратегії забезпечення конкурентних переваг підприємства. Принципи формування і застосування технології забезпечення конкурентних переваг підприємства.

Тема 6. Розроблення та реалізація програм підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Алгоритм розробки програми підвищення конкурентоспроможності підприємства та його продукції. Управління якістю продукції як інструмент формування її конкурентоспроможності. Розробка і реалізація конкурентної стратегії підприємства. Інформаційно-методичні моделі управління конкурентоспроможністю підприємства. Системний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємства.

Тема 7. Соціальна відповідальність і конкурентоспроможність суб'єкта підприємницької діяльності.

Економічна суть соціальної відповідальності. Соціальна відповідальність як складова забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Система заходів з підвищення рівня соціальної відповідальності підприємства. Інструменти забезпечення соціальної відповідальності в контексті управління конкурентоспроможністю підприємства.

Тема 8. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства.

Суть міжнародної конкуренції. Міжнародна конкурентоспроможність. Місце підприємства на міжнародному ринку. Міжнародне конкурентне середовище підприємства. Типізація міжнародних конкурентних стратегій. Методика розробки та оцінювання стратегії міжнародної конкурентоспроможності. Особливості управління конкурентоспроможністю в умовах глобалізації.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Рік підготовки 2 Семестр 2						Рік підготовки 2 Семестр 2					
Розділ 1. Назва												
Тема 1.	15	2	2			11	15	2	2			11
Тема 2.	15	2	2			11	15	2	2			11
Тема 3.	15	3	3			9	15	3	3			9
Тема 4.	15	3	3			9	15	3	3			9
Тема 5.	15	4	4			9	15	4	4			9
Тема 6.	15	2	2			11	15	2	2			11
Тема 7	15	2	2			11	15	2	2			11
Тема 8	15	2	2			11	15	2	2			11
Усього годин	120	20	20			80	120	20	20			80

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Для перевірки рівня засвоєння аспірантом матеріалу з наведеної дисципліни та сформованості в нього компетентностей застосовується комплекс методів контролю:

1. Усне опитування (фронтальне, індивідуальне).
2. Перевірка виконаних в аудиторії та поза аудиторією робіт (підготовлених відповідей, виконання практичної роботи).

Контроль здійснюється з дотриманням принципів: індивідуальний характер перевірки та оцінювання знань, систематичність, об'єктивність, умотивованість оцінок, вимогливість, єдність вимог.

Види контролю: поточний контроль, семестрова атестація (залік).

Результати навчальної діяльності оцінюються за 100-бальною шкалою. Залік виставляється за умови отримання 60 і більше балів як результату підсумку балів за засвоєння окремих тем дисципліни:

Розподіл балів, які отримують аспіранти

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100 балів
10	10	14	14	16	12	12	12	

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання за кредитно – модульною системою

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
1-34	F		

В умовах дистанційного навчання поточний і підсумковий контроль здійснюється з використанням інтернет-технологій різними шляхами комунікацій (зокрема, Zoom, Google Meet, Moodle).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Дмитрієв І. А., Кирчата І. М., Шершенюк О. М. Конкурентоспроможність підприємства: навчальний посібник. Харків : О. В. Бровін, 2020. 339 с.
2. Зайцева Л. О. Конкурентоспроможність підприємств: теоретичний аспект управління : монографія. Чернігів : ЧНТУ, 2019. 217 с.
3. Лупак Р. Л., Васильців Т. Г. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. Львів : Видавництво ЛКА, 2016. 484 с.
4. Станьковська І. М. Управління конкурентоспроможністю: навчальний посібник. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2019. 197 с.
5. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства : навчальний посібник [Сіваченко І. Ю., Козак Ю. Г., Логвінова Н. С. та ін.]. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 312 с.

Допоміжна

6. Данько Ю. І. Формування системи забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств : монографія. Суми : Університетська книга, 2016. 301 с.
7. Державна програма демонополізації економіки і розвитку конкуренції. URL: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3757-12>.
8. Митяй О. В. Управління конкурентоспроможністю агропромислового виробництва в системі державного регулювання аграрного ринку: теорія і механізми : монографія. Умань : М. М. Сочінський, 2018. 386 с.
9. Николук О. М. Управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства : теоретико-методологічні основи : монографія. Житомир : вид-во ЖНАЕУ, 2016. 316 с.
10. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 р. № 3659-XII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.

11. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96>.
12. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
13. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
14. Про ціни і ціноутворення : Закон України від 21.06.2012 р. № 5007-VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>.
15. Станіславик О. В. Теоретико-методологічні засади забезпечення конкурентоспроможності промислового комплексу національної економіки : монографія. Херсон : Олді-плюс, 2020. 375 с.
16. Стратегічне управління конкурентоспроможністю : системний метод та екзистенціальна експозиція / Мошак С.М., Мікловда В.П., Шандор Ф.Ф. та ін. Мукачево : Карпатська вежа, 2017. 240 с.
17. Фарат О. В. Теоретико-методологічні основи забезпечення конкурентоспроможності підприємницьких структур на засадах розвитку інноваційних кластерів : монографія. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 223 с.
18. Яців І. Б. Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств: монографія. Львів : Український бестселер, 2013. 427 с.